ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (druhá komora)

z 15. júla 2010 *

Vo veci C-256/09,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článkov 68 ES a 234 ES, podaný rozhodnutím Bundesgerichtshof (Nemecko) z 10. júna 2009 a doručený Súdnemu dvoru 10. júla 2009, ktorý súvisí s konaním:

Bianca Purrucker

proti

Guillermovi Vallésovi Pérezovi,

SÚDNY DVOR (druhá komora),

v zložení: predseda druhej komory J. N. Cunha Rodrigues, sudcovia P. Lindh, A. Rosas (spravodajca), U. Lõhmus a A. Arabadjiev,

* Jazyk konania: nemčina.

generálna advokátka: E. Sharpston,
tajomník: K. Malacek, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 17. marca 2010,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— B. Purrucker, v zastúpení: B. Steinacker, Rechtsanwältin,

— nemecká vláda, v zastúpení: J. Möller a J. Kemper, splnomocnení zástupcovia,

— česká vláda, v zastúpení: M. Smolek, splnomocnený zástupca,

— španielska vláda, v zastúpení: J. López-Medel Báscones, splnomocnený zástupca,

— talianska vláda, v zastúpení: G. Palmieri, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci G. Russo, avvocato dello Statto,

— maďarská vláda, v zastúpení: R. Somssich, K. Szíjjártó a S. Boreczki, splnomocnení zástupcovia,

— portugalská vláda, v zastúpení: L. Inez Fernandes, splnomocnený zástupca,

— vláda Spojeného kráľovstva, v zastúpení: H. Walker, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci K. Smith, barrister,

— Európska komisia, v zastúpení: A.-M. Rouchaud-Joët a S. Grünheid, splnomocnené zástupkyne,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 20. mája 2010,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 243).

2 Tento návrh bol predložený v rámci konania o dovolaní podanom na Bundesgerichtshof pani Purruckerovou, matkou detí Merlína a Samiry Purruckerovcov, proti rozhodnutiu Oberlandesgericht Stuttgart (Nemecko) z 22. septembra 2008 v rozsahu, v akom toto rozhodnutie nariaďuje výkon rozhodnutia Juzgado de Primera Instancia nº 4 San Lorenzo de El Escorial (Španielsko), ktorým sa deti zverujú do osobnej starostlivosti ich otca.

Právny rámec

3 Haagsky dohovor o občianskoprávnych aspektoch medzinárodných únosov detí bol uzatvorený 25. októbra 1980 v rámci Haagskej konferencie o medzinárodnom práve súkromnom (ďalej len „Haagsky dohovor z roku 1980“). Účinnosť nadobudol 1. decembra 1983. Všetky členské štáty Európskej únie sú jeho zmluvnými stranami.

4 Tento dohovor obsahuje rôzne ustanovenia smerujúce k dosiahnutiu okamžitého návratu dieťaťa, ktoré bolo nezákonne premiestnené alebo zadržiavané.

5 Článok 16 Haagskeho dohovoru z roku 1980 najmä stanovuje, že súdne orgány zmluvného štátu, do ktorého bolo dieťa premiestnené alebo v ktorom je zadržiavané, nesmú po tom, ako sú informované o nezákonnom premiestnení dieťaťa alebo zadržiavaní, vecne rozhodovať o práve na zverenie do osobnej starostlivosti, až kým sa nepreukáže, že podmienky uvedeného dohovoru na návrat dieťaťa nie sú splnené.

6 Dohovor o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa bol uzatvorený 19. októbra 1996 taktiež v rámci Haagskej konferencie o medzinárodnom práve súkromnom (ďalej len „Haagsky dohovor z roku 1996“). Tento dohovor nahradil Dohovor o právomoci orgánov a o rozhodnom práve v oblasti ochrany maloletých uzatvorený 5. októbra 1961.

7 Niektoré členské štáty, najmä Spolková republika Nemecko a Španielske kráľovstvo, tento dohovor neratifikovali. Bolo im umožnené tak urobiť rozhodnutím Rady 2008/431/ES z 5. júna 2008, ktorým sa niektoré členské štáty poverujú v záujme Európskeho spoločenstva ratifikovať Haagsky dohovor o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa z roku 1996 alebo k nemu pristúpiť, a ktorým sa niektoré členské štáty poverujú vydať vyhlásenie o uplatňovaní príslušných vnútorných noriem práva Spoločenstva (Ú. v. EÚ L 151, s. 36).

8 Článok 11 Haagskeho dohovoru z roku 1996, ktorý je súčasťou jeho kapitoly II, nazvanej „Právomoc“, znie takto:

„1. V každom naliehavom prípade majú orgány ktoréhokoľvek zmluvného štátu, na ktorého území sa nachádza dieťa alebo jeho majetok, právomoc na prijatie potrebných ochranných opatrení.

2. Platnosť opatrení prijatých podľa predchádzajúceho odseku, vzťahujúcich sa na dieťa s obvyklým pobytom na území zmluvného štátu, zanikne, len čo orgány, ktoré majú právomoc podľa článkov 5 až 10, prijmú opatrenia vyžadované situáciou.

3. Platnosť opatrení prijatých podľa odseku 1, vzťahujúcich sa na dieťa s obvyklým pobytom na území nezmluvného štátu, zanikne v každom zmluvnom štáte, len čo sa opatrenia vyžadované situáciou a prijaté orgánmi iného štátu uznali v danom zmluvnom štáte.“

9 Článok 23 Haagskeho dohovor z roku 1996, ktorý je súčasťou kapitoly IV, nazvanej „Uznanie a výkon“, stanovuje:

„1. Opatrenia prijaté orgánmi zmluvného štátu sa uznávajú bez ďalšieho konania vo všetkých ostatných zmluvných štátoch.

2. Uznanie sa však môže odmietnuť:

a) ak opatrenie prijal orgán, ktorý si právomoc nezaložil na žiadnom z princípov uvedených v II. kapitole,

…“

10 Článok 26 tohto dohovoru, ktorý je súčasťou tejto istej kapitoly, stanovuje:

„1. Ak opatrenia prijaté a vykonateľné v jednom zmluvnom štáte treba vykonať v inom zmluvnom štáte, na návrh zainteresovanej osoby sa nariadi ich výkon alebo sa zaregistrujú na účely výkonu v tomto štáte spôsobom upraveným právnym poriadkom tohto štátu.

…

3. Nariadenie výkonu alebo registrácia sa môže odmietnuť len z jedného z dôvodov uvedených v článku 23 ods. 2.“

11 Článok 31 nariadenia (ES) č. 44/2001 Rady z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42), stanovuje:

„Súdom členských štátov možno podať návrh na vydanie predbežných opatrení vrátane ochranných opatrení, ktoré sú dostupné podľa právneho poriadku daného štátu, aj keby podľa tohto nariadenia mali právomoc rozhodovať vo veci samej súdy iného členského štátu.“

12 Bruselský dohovor z 27. septembra 1968 o právomoci a výkone rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32), zmenený a doplnený dohovorom z 9. októbra 1978 o pristúpení Dánskeho kráľovstva, Írska a Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska (Ú. v. ES L 304, s. 1, a – zmenené znenie – s. 77), dohovorom z 25. októbra 1982 o pristúpení Helénskej republiky (Ú. v. ES L 388, s. 1), dohovorom z 26. mája 1989 o pristúpení Španielskeho kráľovstva a Portugalskej republiky (Ú. v. ES L 285, s. 1) a dohovorom z 29. novembra 1996 o pristúpení Rakúskej republiky, Fínskej republiky a Švédskeho kráľovstva (Ú. v. ES C 15, 1997, s. 1, ďalej len „Bruselský dohovor“), obsahoval vo svojom článku 24 podobné ustanovenie.

13 Predtým, ako nadobudlo účinnosť nariadenie č. 2201/2003, Rada Európskej únie aktom z 28. mája 1998 na základe článku K.3 Zmluvy o Európskej únii vypracovala dohovor týkajúci sa právomoci, uznávania a výkonu rozhodnutí v manželských veciach (Ú. v. ES C 221, s. 1, ďalej len „Bruselský dohovor II“). Tento dohovor nikdy nevstúpil

do platnosti. Keďže jeho znením sa inšpirovalo znenie nariadenia č. 2201/2003, dôvodová správa k tomuto dohovoru (Ú. v. ES C 221, 1998, s. 27) vypracovaná pani A. Borrásovou (ďalej len „správa Borrás“), bola použitá na objasnenie výkladu tohto nariadenia.

14 Nariadeniu č. 2201/2003 predchádzalo nariadenie Rady (ES) č. 1347/2000 z 29. mája 2000 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností k spoločným deťom manželov (Ú. v. ES L 160, s. 19; Mim. vyd. 19/001, s. 209). Nariadenie č. 1347/2000 bolo zrušené nariadením č. 2201/2003, ktorého pôsobnosť je ešte širšia.

15 Odôvodnenia č. 12, 16, 21 a 24 nariadenia č. 2201/2003 uvádzajú:

„(12) Kritériá právomoci vo veciach rodičovských práv a povinností, upravené týmto nariadením, sú tvorené tak, aby zodpovedali najlepšiemu záujmu dieťaťa, najmä kritériu blízkosti. To znamená, že právomoc by mal mať v prvom rade členský štát obvyklého pobytu dieťaťa, s výnimkou určitých prípadov zmeny pobytu dieťaťa alebo v dôsledku dohody medzi nositeľmi rodičovských práv a povinností.

…

(16) Toto nariadenie nemá brániť súdom členského štátu, aby v naliehavých prípadoch prijímali predbežné opatrenia, vrátane ochranných opatrení, ktoré sa týkajú osôb alebo majetku nachádzajúcich sa v danom štáte.

…

(21) Uznávanie a výkon rozsudkov vydaných v členskom štáte sa má zakladať na zásade vzájomnej dôvery a dôvody neuznania by sa mali obmedziť na najnutnejšie minimum.

…

(24) Proti osvedčeniu vydanému na uľahčenie výkonu rozsudku by nemalo byť možné odvolanie. Opraví sa iba vtedy, ak dôjde k vecnej chybe, t. j. ak nezodpovedá rozsudku.“

16 V zmysle článku 2 nariadenia č. 2201/2003:

„Na účely tohto nariadenia:

1. pojem ‚súd‘ označuje všetky orgány v členských štátoch s právomocou vo veciach, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia podľa článku 1;

…

4 pojem ‚rozsudok [rozhodnutie – *neoficiálny preklad*]' označuje… rozsudok týkajúci sa [rozhodnutie týkajúce sa – *neoficiálny preklad*] rodičovských práv a povinností vydaný súdom členského štátu bez ohľadu na to, ako sa rozsudok označuje, vrátane uznesenia, príkazu alebo rozhodnutia [vydané súdom členského štátu bez ohľadu na to, ako sa rozhodnutie označuje, vrátane pojmov ‚rozsudok', ‚rozhodnutie' alebo ‚uznesenie' – *neoficiálny preklad*];

…

7. pojem ‚rodičovské práva a povinnosti' označuje všetky práva a povinnosti týkajúce sa osoby alebo majetku dieťaťa, ktoré nadobudla fyzická osoba alebo právnická osoba rozsudkom, zo zákona alebo na základe dohody, ktorá má právne účinky. Tento pojem zahŕňa opatrovnícke právo a právo styku s dieťaťom;

…

9. pojem ‚opatrovnícke právo [alebo právo na zverenie do osobnej starostlivosti – *neoficiálny preklad*]' zahŕňa práva a povinnosti súvisiace s osobnou starostlivosťou o dieťa, najmä právo určiť miesto pobytu dieťaťa;

…

11. pojem ‚neoprávnené premiestnenie alebo zadržiavanie' znamená premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa, ak:

a) je porušením opatrovníckeho práva [alebo práva na zverenie do osobnej starostlivosti – *neoficiálny preklad*] nadobudnutého rozsudkom, zo zákona alebo dohodou, ktorá má právne účinky, podľa práva členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním;

a

b) za predpokladu, že v čase premiestnenia alebo zadržania sa toto opatrovnícke právo aj skutočne vykonávalo, buď spoločne alebo samostatne, alebo by sa bolo takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu alebo zadržaniu. Opatrovnícke právo [alebo právo na zverenie do osobnej starostlivosti – *neoficiálny preklad*] sa považuje za vykonávané spoločne, ak na základe rozsudku alebo zo zákona jeden nositeľ rodičovských práv a povinností nemôže rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa bez súhlasu druhého nositeľa rodičovských práv a povinností.…“

17 Článok 8 ods. 1 tohto nariadenia stanovuje:

„Súdy členského štátu majú právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností k dieťaťu, ktoré má obvyklý pobyt v tomto členskom štáte v čase začatia konania.“

18 Článok 9 ods. 1 uvedeného nariadenia stanovuje:

„Keď sa dieťa oprávnene presťahuje z jedného členského štátu do iného členského štátu a nadobudne tam nový obvyklý pobyt, súdy členského štátu pôvodného obvyklého pobytu dieťaťa si zachovávajú, ako výnimku z článku 8, právomoc počas trojmesačného obdobia po presťahovaní vo veci zmeny rozsudku o práve styku, ktorý bol vydaný v tomto členskom štáte predtým, ako sa dieťa presťahovalo, ak nositeľ práva styku na základe rozsudku o práve styku má naďalej svoje obvyklý pobyt v členskom štáte pôvodného obvyklého pobytu dieťaťa.“

19 Článok 10 tohto nariadenia stanovuje:

„V prípade neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania dieťaťa si súdy členského štátu, v ktorom malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred svojím neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, zachovávajú právomoc, až kým dieťa nenadobudne obvyklý pobyt v inom členskom štáte…“

20 Článok 19 ods. 2 nariadenia č. 2201/2003 stanovuje:

„Ak sa vedú konania týkajúce sa rodičovských práv a povinností k tomu istému dieťaťu a s rovnakým predmetom konania na súdoch rôznych členských štátov, súd, ktorý začal konať ako druhý, aj bez návrhu preruší konanie, až kým sa nepotvrdí právomoc súdu, ktorý začal konať ako prvý.“

21 Článok 20 tohto nariadenia, nazvaný „Predbežné opatrenia vrátane ochranných opatrení“, stanovuje:

„1. V naliehavých prípadoch nebránia ustanovenia tohto nariadenia súdom členského štátu prijať predbežné opatrenia, vrátane ochranných opatrení, s ohľadom na osoby alebo majetok v tomto štáte, ktoré sú dostupné podľa práva tohto členského štátu, aj keby podľa tohto nariadenia mal právomoc rozhodovať vo veci samej súd iného členského štátu.

2. Platnosť opatrení uvedených v odseku 1 zanikne, len čo súd členského štátu, ktorý má právomoc podľa tohto nariadenia rozhodovať vo veci samej, prijal opatrenia, ktoré považoval za primerané.“

22 Článok 21 a nasl. uvedeného nariadenia sa týkajú uznávania a výkonu rozhodnutí. Článok 21 ods. 1 najmä stanovuje, že rozhodnutia vyhlásené v členskom štáte sú uznané v ostatných členských štátoch bez osobitného konania.

23 Článok 24 nariadenia č. 2201/2003 stanovuje, že právomoc súdu členského štátu pôvodu sa nesmie skúmať.

24 Článok 39 tohto nariadenia upravuje vydanie osvedčenia. Ako vyplýva z prílohy II nariadenia upravujúceho údaje uvedené na tomto osvedčení, toto nariadenie spresňuje rôzne náležitosti konania, najmä potvrdenie vykonateľnosti a doručenia súdneho rozhodnutia.

25 Článok 46 tohto nariadenia stanovuje:

„Listiny, ktoré sa úradne vyhotovili alebo zaregistrovali ako verejné listiny, a ktoré sú vykonateľné v jednom členskom štáte, ako aj dohody medzi účastníkmi, ktoré sú vykonateľné v členskom štáte, v ktorom boli uzatvorené, sa uznávajú a vyhlasujú za vykonateľné za rovnakých podmienok ako rozsudky."

26 Článok 60 nariadenia č. 2201/2003 stanovuje, že toto nariadenie má prednosť najmä pred Haagskym dohovorom z roku 1980. Článok 61 uvedeného nariadenia sa týka vzťahov medzi týmto nariadením a Haagskym dohovorom z roku 1996.

Skutkové okolnosti vo veci samej a prebiehajúce konania

27 Z rozhodnutia o začatí prejudiciálneho konania vyplýva, že v polovici roka 2005 pani Purrucker odišla bývať do Španielska s pánom Vallésom Pérezom. V máji 2006 predčasne porodila dvojčatá. Chlapec Merlín mohol opustiť nemocnicu v septembri 2006. Dcéra Samira tak mohla spraviť až v priebehu marca 2007, a to po komplikáciách, ktoré sa medzičasom vyskytli.

28 Ešte predtým sa vzťahy medzi pani Purruckerovou a pánom Vallésom Pérezom zhoršili, pričom pani Purrucker sa chcela vrátiť aj so svojimi deťmi do Nemecka, kým pán Vallés Pérez sa tomu najskôr bránil. Dňa 30. januára 2007 účastníci konania uzavreli dohodu vo forme notárskej zápisnice, ktorá mala byť schválená súdom na účely jej vykonateľnosti. Ustanovenia 2 a 3 tejto dohody znejú takto:

„Po druhé – Strany sa dohodli, že otec a matka spoločne vykonávajú rodičovské práva vo vzťahu k svojim maloletým deťom, ktoré sú zverené do osobnej starostlivosti oboch rodičov, bez toho, aby tým bolo dotknuté právo otca na návštevu svojich detí, ktoré si môže kedykoľvek slobodne a podľa svojho výberu uplatniť s tým, že strany sa dohodli konečným spôsobom stanoviť miesto bydliska v bode 3 nižšie.

Po tretie – Pokiaľ ide o miesto bydliska matky a detí, strany sa dohodli, že pani Purrucker sa presťahuje s deťmi do Nemecka, kde bude miesto jej trvalého bydliska, ktoré oznámi otcovi detí, pričom ten výslovne súhlasí s presťahovaním sa matky a detí do uvedeného štátu s podmienkou, že matka uzná právo otca na návštevu a umožní mu navštíviť deti kedykoľvek, podľa jeho výberu, po tom, ako jej vopred oznámi dni

návštevy. Miesto bydliska sa stanoví na dobu neurčitú, čo však nebude mať vplyv na rozhodnutia, ktoré môžu deti páru legitímne prijať v dospelosti.“

29 Pani Purrucker sa chcela vrátiť do Nemecka so svojím synom D., ktorý sa narodil z jej predchádzajúceho vzťahu, ako aj so svojimi deťmi Merlínom a Samirou.

30 Z dôvodu komplikácií a nevyhnutnosti podstúpiť chirurgický zákrok Samira nemohla opustiť nemocnicu. Pani Purrucker teda odišla do Nemecka so svojím synom Merlínom 2. februára 2007. Podľa vyhlásení pani Purruckerovej na vnútroštátnom súde mala byť jej dcéra Samira po odchode z nemocnice tiež dopravená do Nemecka.

31 Medzi účastníkmi konania vo veci samej prebiehajú tri konania:

— predmetom prvého konania, začatého na návrh pána Vallésa Péreza v Španielsku, je nariadenie predbežných opatrení. Zdá sa, že za určitých podmienok by toto konanie mohlo byť považované za konanie vo veci samej, ktorého predmetom je zverenie detí Merlína a Samiry do jeho osobnej starostlivosti,

— predmetom druhého konania, začatého na návrh pani Purruckerovej v Nemecku, je zverenie týchto detí do jej osobnej starostlivosti,

— predmetom tretieho konania, začatého na návrh pána Vallésa Péreza v Nemecku, je nariadenie výkonu rozhodnutia Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial, ktorým sa nariaďujú predbežné opatrenia. Ide o konanie, ktoré viedlo k podaniu návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

Konanie začaté v Španielsku na účely nariadenia predbežných opatrení

32 Pán Vallés Pérez, ktorý sa už necítil byť viazaný notárskou zápisnicou, začal v priebehu júna 2007 konanie na Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial na účely nariadenia predbežných opatrení a najmä zverenia detí Samiry a Merlína do jeho osobnej starostlivosti.

33 Pojednávanie sa konalo 26. septembra 2007. Pani Purrucker predložila písomné pripomienky a dala sa na ňom zastupovať.

34 Rozhodnutím z 8. novembra 2007 Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial prijal naliehavé a predbežné opatrenia.

35 Ako vyplýva z tohto rozsudku, ktorý je prílohou pripomienok predložených pani Purruckerovou na Súdny dvor, tento španielsky súd uvádza:

„Okrem dotknutého španielskeho hmotného práva sa žaloba zakladá na [Haagskom dohovore z roku 1980] (článkoch 1 a 2), ako aj na nariadení… č. 2201/2003 a dohode medzi Španielskym kráľovstvom a Spolkovou republikou Nemecko zo 14. novembra 1983 o právomoci španielskych súdov (článok 8)."

36 V bode 3 svojho odôvodnenia uvedený rozsudok uvádza tieto úvahy:

„Po tretie – V prvom rade, vzhľadom na uvádzané európske právo a dohovory ratifikované Španielskym kráľovstvom a Spolkovou republikou Nemecko v oblasti rodinného práva, právo na osobnú starostlivosť o dieťa a výživné pre maloleté deti má tento súd plnú právomoc, keďže rodičia mali svoje bydlisko v Španielsku a nachádzalo sa v ňom aj posledné bydlisko rodiny (článok 769 ods. 3 [španielskeho občianskeho súdneho poriadku (Ley de Enjuiciamiento Civil)]; článok 1 [Haagskeho dohovoru z roku 1980] – právomoc prislúcha súdu zvyčajného bydliska maloletého – súpis preukazuje prítomnosť Merlína v Colmenarejo, ako aj to, že jeho zvyčajné bydlisko bolo v Španielsku až do jeho odchodu do Nemecka 2. februára 2007).

Navyše žalobca je španielsky štátny príslušník so zvyčajným bydliskom v Španielsku a ide o prvé konanie začaté v tejto veci v Španielsku. Tento súd potvrdil svoju právomoc v uznesení o prijatí žaloby z 28. júna a v neskoršom uznesení z 20. septembra. Preto je v tomto prípade súd v Albstadte tým súdom, ktorý sa v súlade s článkom 19 [nariadenia č. 2201/2003] vzdá svojej právomoci v prospech španielskeho súdu. K vzdaniu sa právomoci súdom môže dôjsť len vtedy, ak účastníci konania podali súdom rôznych členských štátov návrhy týkajúce sa rodičovských práv vo vzťahu k maloletému dieťaťu, ktoré majú rovnaký predmet a rovnakú príčinu. Zdá sa však, že konanie, ktoré sa začalo neskôr v Nemecku na návrh Biancy Purruckerovej, je zrýchleným konaním, ktorého účelom je, aby otec Guillermo Vallés platil výživné na syna Merlína. Toto konanie bolo zapísané do registra pod číslom 8FH13/07 súdu pre rodinné veci v Albstadte.

Právny zástupca Biancy Purruckerovej predložil na pojednávaní námietku neexistencie právomoci tohto súdu jednak z dôvodu, že Merlín mal zvyčajné bydlisko v Nemecku a že v dôsledku toho záujmy tohto maloletého mali byť prejednávané v Nemecku, a jednak preto, lebo existovala súkromnoprávna dohoda medzi účastníkmi konania.

Žalobca namieta [proti postúpeniu veci na nemecký súd], pretože nepozná skutočný zdravotný stav Merlína, nie je zrejmé, či sa matka niekedy vráti do Španielska, a matka odišla napriek tomu, že Samira bola vo veľkom ohrození života. Navyše súkromnoprávna dohoda nie je schválená súdom, nebola následne schválená ministerstvom a mohla byť podpísaná pod tlakom alebo uvedením do omylu.

Ministerstvo na pojednávaní vyhlásilo, že konajúci súd má právomoc z dôvodu, že dohoda medzi účastníkmi konania nie je schválená súdom a že je nevyhnutné naliehavo prijať predbežné opatrenia. Pripomína, že právomoc španielskeho súdu vyplýva zo zvyčajného bydliska žalobcu v Španielsku, že súkromnoprávna dohoda bola uzavretá v Španielsku a že maloletý Merlín sa narodil v Španielsku; má pochybnosti o tom, že opustenie španielskeho územia Merlínom bolo zákonné.

Tento súd preto potvrdzuje svoju právomoc rozhodnúť o návrhu na nariadenie predbežných opatrení."

37 Podľa informácií Bundesgerichtshof uvedených v návrhu na začatie prejudiciálneho konania majú prijaté predbežné opatrenia toto znenie:

„Z dôvodu obozretnosti súd rozhodujúci o návrhu pána Guillerma Vallésa Péreza proti pani Biance Purruckerovej prijíma toto naliehavé a okamžité predbežné opatrenie:

1. Obe deti Samira a Merlín Vallésovci Purruckerovci sa zverujú otcovi pánovi Guillermovi Vallésovi Pérezovi do spoločnej osobnej starostlivosti; obaja rodičia si zachovávajú rodičovské práva.

Na účely vykonania tohto opatrenia sa matke ukladá, aby vrátila maloletého syna Merlína jeho otcovi s bydliskom v Španielsku. Je nutné prijať primerané opatrenia, ktoré umožnia matke cestovať s chlapcom a navštevovať Samiru a Merlína, kedykoľvek si to bude želať, a na tento účel sa jej musí poskytnúť alebo môže poskytnúť k dispozícii bývanie, ktoré môže slúžiť ako miesto na rodinné stretnutia, a to prostredníctvom člena rodiny alebo dôveryhodnej osoby, ktorí musia byť prítomní na stretnutiach počas celého času, ktorý matka strávi s deťmi, čo znamená, že môže ísť o príbytok otca v prípade, že sa strany takto spoločne dohodnú.

2. Zakazuje sa opustiť s deťmi španielske územie bez predchádzajúceho súhlasu súdu.

3. Ukladá sa odovzdať pasy každého z detí do držby rodiča, ktorému boli deti zverené do osobnej starostlivosti.

4. Akákoľvek zmena bydliska oboch detí Samiry a Merlína podlieha predchádzajúcemu súhlasu súdu.

5. Matke sa neukladá žiadna vyživovacia povinnosť.

O trovách konania sa rozhodne neskôr.

V prípade začatia konania vo veci samej sa toto uznesenie zaregistruje medzi príslušnými písomnosťami konania.

Toto uznesenie sa doručuje účastníkom konania a ministerstvu v súlade s právnymi predpismi a nemožno proti nemu podať opravný prostriedok.“

38 Ako vyplýva z dokumentov priložených k pripomienkam pani Purruckerovej, rozsudok Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial z 8. novembra 2007 bol predmetom opravného rozsudku z 28. novembra 2007. Bod 1 výroku bol opravený v tom rozsahu, že zveruje otcovi deti do „osobnej starostlivosti“, a nie do „spoločnej starostlivosti“.

39 Dňa 11. januára 2008 Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial vydal osvedčenie podľa článku 39 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003, ktoré potvrdzuje, že rozhodnutie je vykonateľné a že bolo doručené.

40 Zdá sa, že pán Vallés Pérez podal žalobu vo veci samej, že príslušný súd o nej rozhodol 28. októbra 2008 a že proti takto vyhlásenému rozhodnutiu bolo podané odvolanie.

Konanie začaté v Nemecku na účely priznania práva osobnej starostlivosti

41 Dňa 20. septembra 2007, teda pred vyhlásením rozhodnutia Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial, pani Purrucker žiadala na základe žaloby vo veci samej podanej na Amtsgericht Albstadt (Súd v Albstadte, Nemecko), aby deti Merlín a Samira boli zverené do jej osobnej starostlivosti. Podľa článku 16 Haagskeho dohovoru z roku 1980 bolo konanie týkajúce sa zverenia do osobnej starostlivosti od 19. marca do 28. mája 2008 prerušené a následne postúpené Amtsgericht Stuttgart (Nemecko) v súlade s článkom 13 nemeckého zákona o výkone a uplatnení určitých právnych nástrojov v oblasti medzinárodného rodinného práva (Gesetz zur Aus- und

Durchführung bestimmter Rechtsinstrumente auf dem Gebiet des internationalen Familienrechts). Amtsgericht Stuttgart odmietol prijať nové predbežné opatrenie týkajúce sa osobnej starostlivosti o dve dotknuté deti. Vo veci vecne nerozhodol, vyjadril však pochybnosti o svojej medzinárodnej príslušnosti. Rozhodnutím z 8. decembra 2008 konštatoval, že rozhodnutím z 28. októbra 2008 uvedeným v bode 40 tohto rozsudku Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial ako prvý vyhlásil, že sa na ňom začalo konanie v zmysle článkov 16 a 19 ods. 2 nariadenia č. 2201/2003. Amtsgericht Stuttgart preto v súlade s článkom 19 ods. 2 uvedeného nariadenia prerušil konanie, až kým rozhodnutie Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial nenadobudlo právnu silu rozhodnutej veci.

42 Pani Purrucker podala odvolanie proti rozhodnutiu Amtsgericht Stuttgart. Dňa 14. mája 2009 Oberlandesgericht Stuttgart toto rozhodnutie zrušil a vrátil vec Amtsgericht Stuttgart, aby o nej opätovne rozhodol. Oberlandesgericht Stuttgart sa domnieval, že súd bol povinný sám preskúmať svoju právomoc a že článok 19 nariadenia č. 2201/2003 nepriznáva žiadnemu zo súdov, na ktorých boli začaté konania, výlučnú právomoc na to, aby sa stanovilo, na ktorom z nich sa začalo konanie ako na prvom. Oberlandesgericht Stuttgart uviedol, že návrh týkajúci sa osobnej starostlivosti podaný v Španielsku v júni 2007 pánom Vallésom Pérezom spadal do rámca konania týkajúceho sa nariadenia predbežných opatrení, kým návrh týkajúci sa osobnej starostlivosti podaný v Nemecku 20. septembra 2007 pani Purruckerovou bol žalobou vo veci samej. Uvedená žaloba a uvedené konanie týkajúce sa nariadenia predbežných opatrení mali rôzne predmety sporu alebo šlo o rôzne návrhy.

43 Uznesením z 8. júna 2009 Amtsgericht Stuttgart požiadal účastníkov konania, aby mu oznámili, v akom štádiu sa nachádza konanie začaté v Španielsku, a vyzval ich, aby sa vyjadrili k možnosti predložiť Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku týkajúcu sa určenia, na ktorom súde bolo konania začaté ako na prvom, v súlade s článkom 104b Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

Konanie začaté v Nemecku na účely výkonu rozhodnutia vyhláseného španielskym súdom

44 Ide o konanie, ktoré viedlo k podaniu tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Pán Vallés Pérez najskôr okrem iného požadoval vrátenie Merlína a z obozretnosti podal návrh na vyhlásenie vykonateľnosti rozhodnutia Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial. Následne žiadal prednostne o výkon tohto rozhodnutia. V dôsledku toho Amtsgericht Stuttgart rozhodnutím z 3. júla 2008 a Oberlandesgericht Stuttgart rozhodnutím z 22. septembra 2008, prijatým na základe odvolania, rozhodli o výkone rozhodnutia španielskeho súdu a oznámili matke, že jej bude možné udeliť pokutu, ak tomuto rozhodnutiu nevyhovie.

45 Bundesgerichtshof zhrnuje rozhodnutie Oberlandesgericht Stuttgart takto:

„Žiadne dôvody nebránia vykonateľnosti rozhodnutia španielskeho súdu. Pokiaľ ide o predbežné opatrenie španielskeho súdu, nariadenie č. 2201/2003 vo svojom článku 2 bode 4 pri uznávaní a výkone rozhodnutí iných členských štátov nijako nerozlišuje rozhodnutia podľa formy a vyžaduje len ‚súdne rozhodnutie'. Hoci spoločné deti neboli španielskym súdom vypočuté, absencia vypočutia nie je porušením žiadneho základného procesného pravidla nemeckého práva, a to tým viac, že deti mali v deň rozhodnutia len jeden a pol roka. Osvedčenie španielskeho súdu vydané na základe článku 39 nariadenia č. 2201/2003 zamieta pochybnosti, ktoré vyjadrila odporkyňa, vzhľadom na oneskorené podanie žaloby vo veci samej, pokiaľ ide o vykonateľnosť španielskeho rozhodnutia. Neexistujú ani dôvody neuznania rozhodnutia v zmysle článku 23 nariadenia č. 2201/2003. Predovšetkým sa nezistilo nijaké porušenie

nemeckého verejného poriadku; práva na obhajobu boli rešpektované prostredníctvom predvolania odporkyne na pojednávanie. To, že sa osobne nezúčastnila na podaní, ale že sa uspokojila s tým, že ju na ňom zastupoval jej advokát, bolo jej vlastným rozhodnutím. V konaní o uznaní a výkone nemôže konajúci súd pristúpiť k vecnému preskúmaniu veci týkajúcej sa osobnej starostlivosti, ktorá bola rozhodnutá v Španielsku."

46 V dovolaní podanom na Bundesgerichtshof pani Purrucker napáda rozhodnutie Oberlandesgericht Stuttgart z 22. septembra 2008 z dôvodu, že podľa článku 2 bodu 4 nariadenia č. 2201/2003 sa uznanie a výkon rozhodnutí vyhlásených súdmi iných členských štátov neuplatňuje na predbežné opatrenia v zmysle článku 20 uvedeného nariadenia, pretože ich nemožno kvalifikovať ako rozhodnutie v oblasti rodičovských práv.

Návrh na začatie prejudiciálneho konania a prejudiciálna otázka

47 Bundesgerichtshof uvádza, že otázka, či sa ustanovenia článku 21 a nasl. nariadenia č. 2201/2003 uplatňujú aj na predbežné opatrenia v zmysle článku 20 tohto nariadenia, alebo iba na rozhodnutia vo veci samej, je predmetom diskusií v rámci doktríny a doteraz nebola judikatúrou s konečnou platnosťou zodpovedaná.

48 Podľa prvej tézy sú predbežné opatrenia v zmysle článku 20 nariadenia č. 2201/2003 v zásade vylúčené z pôsobnosti ustanovení týkajúcich sa uznania a výkonu upravených v článku 21 a nasl. tohto nariadenia. Článok 20 uvedeného nariadenia obsahuje len jednoduché kolízne ustanovenie týkajúce sa právomoci. Rozsudok z 2. apríla 2009,

A (C-523/07, Zb. s. I-2805, bod 46 a nasl.), by mohol potvrdiť toto tvrdenie v rozsahu, v akom uvádza, že predbežné opatrenia v zmysle článku 20 nariadenia č. 2201/2003 musia byť dočasnej povahy a že ich výkon a záväznosť musia vyplývať z vnútroštátnej právnej úpravy. Ak je to tak, dovolaniu pani Purruckerovej by sa malo vyhovieť.

49 Podľa niektorých téz sa pôsobnosť článku 2 bodu 4 nariadenia č. 2201/2003 vzťahuje aj na predbežné opatrenia prijaté príslušným súdom v rámci žaloby vo veci samej, pokiaľ sú rešpektované práva na obhajobu, a to aspoň *a posteriori*. Táto zásada by zodpovedala judikatúre Súdneho dvora, podľa ktorej je vypočutie *a posteriori* dostatočné na účely zaručenia spravodlivého súdneho konania (rozsudok zo 16. júna 1981, Klomps, 166/80, Zb. s. 1593). Ďalšie tézy obmedzujú uplatnenie nariadenia č. 2201/2003 na predbežné opatrenia, ktoré boli prípadne prijaté v rámci kontradiktórneho konania, pod podmienkou dodržania práv na obhajobu.

50 V týchto dvoch prípadoch by úspech dovolania závisel od toho, či v priebehu konania, ktoré viedlo k nariadeniu predbežného opatrenia, pani Purrucker skutočne využila právo byť vypočutá. Podľa vnútroštátneho súdu však kladnú odpoveď na túto otázku potvrdzuje skutočnosť, že dotknutá osoba bola predvolaná na pojednávanie, bola na ňom zastúpená svojím advokátom a že deti boli v takom veku, v ktorom nemožno z ich vypočutia získať žiadnu doplňujúcu informáciu.

51 Nakoniec bráni sa aj téza, podľa ktorej sa systém nariadenia č. 2201/2003 uplatňuje na všetky predbežné opatrenia. Na jednej strane sa predbežné opatrenia prijaté na základe článku 20 tohto nariadenia považujú za rozhodnutia v zmysle článku 2 bodu 4 uvedeného nariadenia, na ktoré sa uplatňujú ustanovenia článku 21 a nasl. tohto nariadenia týkajúce sa uznania a výkonu. Na druhej strane zástancovia tejto tézy uvádzajú to isté tvrdenie, podľa ktorého v prípade, že by predbežné opatrenia v zmysle

článku 20 nariadenia č. 2201/2003 neboli zahrnuté v definícii pojmu „rozhodnutie“ uvedenému v jeho článku 2 bod 4, by sa na tieto opatrenia aj tak uplatnili ustanovenia článku 21 a nasl. tohto nariadenia týkajúce sa uznania a výkonu rozhodnutí vyhlásených v ostatných členských štátoch. Podľa tejto tézy sa uvedený článok 21 a nasl. nepochybne uplatňujú na predbežné opatrenie prijaté španielskym súdom a dovolanie sa teda musí zamietnuť.

52 Bundesgerichtshof uvádza, že rozhodnutie španielskeho súdu neporušuje nemecký verejný poriadok.

53 Vzhľadom na tieto skutočnosti sa Bundesgerichtshof rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Uplatňujú sa ustanovenia článku 21 a nasl. nariadenia [č. 2201/2003] o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí iných členských štátov na základe článku 2 bodu 4 nariadenia [č. 2201/2003] aj na predbežné opatrenia v oblasti osobnej starostlivosti o dieťa v zmysle článku 20 nariadenia [č. 2201/2003]?“

Konanie pred Súdnym dvorom

54 Podľa článku 54a Rokovacieho poriadku Súdneho dvora sudca spravodajca a generálna advokátka požiadali pani Purruckerovú, aby Súdnemu dvoru predložila rozhodnutia z 8. decembra 2008, zo 14. mája 2009 a z 8. júna 2009, ktoré sa spomínajú v bodoch 41, 42 a 43 tohto rozsudku a na ktoré pani Purrucker odkázala vo svojich pripomienkach.

55 Z predložených pripomienok vyplýva, že pravdepodobne len pani Purrucker a španielska vláda poznali odôvodnenia rozsudku Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial z 8. novembra 2007, najmä pokiaľ ide o právomoc španielskeho súdu. Viaceré vlády, ktoré predložili pripomienky, navrhli odpovedať na prejudiciálnu otázku tak, že táto právomoc sa predpokladá, kým Európska komisia uvádza viacero hypotéz.

56 Keďže tento rozsudok, ktorý bol prílohou pripomienok pani Purruckerovej, bol doručený dotknutým osobám uvedeným v článku 23 Štatútu Súdneho dvora Európskej únie, Súdny dvor ich vyzval, aby sa znova písomne vyjadrili k prejudiciálnej otázke a pritom zohľadnili bod 3 uvedeného rozsudku, ktorý je reprodukovaný v bode 36 tohto rozsudku. Súdny dvor tiež vyzval španielsku vládu, aby predložila rôzne spresnenia týkajúce sa konania o nariadení predbežných opatrení v takých veciach, akou je vec sama.

O prejudiciálnej otázke

57 Svojou otázkou sa Bundesgerichtshof pýta, či sa ustanovenia článku 21 a nasl. nariadenia č. 2201/2003 uplatňujú aj na predbežné opatrenia v oblasti osobnej starostlivosti o dieťa v zmysle článku 20 tohto nariadenia.

58 Relevantnosť tejto otázky bola spochybnená jednak z dôvodu, že predbežné opatrenia sporné vo veci samej by nespadali pod článok 20 uvedeného nariadenia, pokiaľ by boli prijaté súdom, ktorý má právomoc konať vo veci samej, a jednak z dôvodu, že aj keby tieto opatrenia prijal súd, ktorý nemá právomoc vo veci samej, v nijakom prípade by nemohli spadať pod toto ustanovenie, pokiaľ ide o Merlína, keďže toto dieťa nebolo prítomné v Španielsku v okamihu, keď Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial rozhodol.

59 Tieto protichodné námietky potvrdzujú nevyhnutnosť neobmedzovať výklad článku 20 nariadenia č. 2201/2003 na účinky rozhodnutia spadajúceho pod toto ustanovenie, ale tiež preskúmať, ktoré rozhodnutia pod toto ustanovenie spadajú.

60 Článok 20 nariadenia č. 2201/2003 je posledným článkom kapitoly II tohto nariadenia týkajúceho sa právomoci. Nie je súčasťou článkov, ktoré špecificky upravujú právomoc v oblasti rodičovských práv a povinností a ktoré tvoria oddiel 2 tejto kapitoly, je však súčasťou jej oddielu 3, nazvaného „Spoločné ustanovenia".

61 Z umiestnenia tohto ustanovenia v rámci štruktúry nariadenia č. 2201/2003 vyplýva, že tento článok 20 nemožno považovať za ustanovenie, ktorým sa priznáva právomoc rozhodnúť vo veci samej v zmysle tohto nariadenia.

62 Toto zistenie potvrdzuje znenie uvedeného článku 20, ktoré sa obmedzuje na stanovenie, že v naliehavých prípadoch ustanovenia nariadenia č. 2201/2003 „nebránia" súdom členského štátu prijať predbežné opatrenia, vrátane ochranných opatrení, stanovené zákonom tohto členského štátu, hoci na základe tohto nariadenia má právomoc na preskúmanie veci samej súd iného členského štátu. Rovnako šestnáste odôvodnenie

uvedeného nariadenia uvádza, že toto nariadenie „nebráni“ prijatiu takýchto opatrení.

63 Z toho vyplýva, že článok 20 nariadenia č. 2201/2003 sa môže vzťahovať iba na opatrenia prijaté súdmi, ktoré si svoju právomoc, pokiaľ ide o rodičovské práva, nezakladajú na jednom z článkov uvedených v kapitole II oddiele 2 tohto nariadenia.

64 Nie je to teda len povaha opatrení, ktoré môže súd prijať – predbežné opatrenia vrátane ochranných opatrení na rozdiel od rozhodnutí vo veci samej –, ktorá stanovuje, či tieto opatrenia môžu spadať pod článok 20 uvedeného nariadenia, ale najmä skutočnosť, že boli prijaté súdom, ktorého právomoc sa nezakladá na žiadnom inom ustanovení tohto nariadenia.

65 Vec sama ukazuje, že nie je vždy ľahké rozsudok pri čítaní kvalifikovať v tomto ohľade ako rozhodnutie prijaté súdom v zmysle článku 2 bodu 1 nariadenia č. 2201/2003. Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial totiž konštatuje, že žaloba sa zakladala na dotknutom španielskom hmotnom práve, na Haagskom dohovore z roku 1980, ako aj na uvedenom nariadení a dohode medzi Španielskym kráľovstvom a Spolkovou republikou Nemecko zo 14. novembra 1983 o právomoci španielskych súdov. Spomedzi týchto ustanovení, zdá sa, zakladá svoju právomoc konkrétne na článku 769 ods. 3 španielskeho občianskeho súdneho poriadku a na článku 1 Haagskeho dohovoru z roku 1980. Pokiaľ ide o skutkové okolnosti, ktoré by mohli odôvodniť túto právomoc vzhľadom na tieto ustanovenia, Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial súčasne odkazuje na bydlisko rodičov, na posledné bydlisko rodiny, na zvyčajné bydlisko maloletého až do jeho odchodu do Nemecka, na štátnu príslušnosť žalobcu, na jeho zvyčajné bydlisko v Španielsku a na skutočnosť, že ide o prvé konania začaté v tejto veci v Španielsku. Nakoniec tento súd spomína stanovisko ministerstva, ktoré nezávisle od uvedených skutočností zohľadňuje

skutočnosť, že notárska zápisnica bola spísaná v Španielsku, a na okolnosť, že Merlín sa narodil v Španielsku.

66 Zdá sa, že väčšina skutočností uvedených Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial nezodpovedá kritériám, ktoré by mohli zakladať právomoc na základe článkov 8 až 14 nariadenia č. 2201/2003. Pokiaľ ide o skutočnosti zodpovedajúce kritériám uvedeným v článkoch 8, 9 a 10 uvedeného nariadenia, ktoré by mohli zakladať takúto právomoc, konkrétne zvyčajné bydlisko maloletého a jeho pôvodné bydlisko, tie neumožňujú určiť, na základe ktorého z týchto troch ustanovení sa tento súd, ak išlo o taký prípad, považoval za majúci právomoc na základe tohto nariadenia.

67 Ako o tom svedčia pripomienky predložené Súdnemu dvoru, a ťažkosti, s ktorými sa stretli dotknuté osoby, ktoré predložili pripomienky na účely navrhnutia odpovede na prejudiciálnu otázku, zo všetkých týchto skutočností vyplýva veľká neistota pri čítaní rozhodnutia Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial, pokiaľ ide o to, aby tento súd uznal prednosti nariadenia č. 2201/2003 pred ostatnými ustanoveniami uvedenými v dotknutom rozhodnutí, a o jeho uplatnenie na skutkové okolnosti prejednávanej veci.

68 Podľa českej vlády zásada vzájomnej dôvery, o ktorú sa opiera nariadenie č. 2201/2003, ukladá, aby sa v prípade neexistencie výslovného odkazu, podľa ktorého určité rozhodnutie spadá pod článok 20 tohto nariadenia, predpokladalo, že súd, ktorý prijíma rozhodnutie, má v zmysle uvedeného nariadenia právomoc rozhodnúť. Podľa pani Purruckerovej a nemeckej vlády by absencia spresnenia, pokiaľ ide o existenciu právomoci v zmysle nariadenia č. 2201/2003, mala naopak mať za následok uplatnenie domnienky, podľa ktorej je uvedené rozhodnutie opatrením podliehajúcim článku 20 tohto nariadenia.

69 V tomto ohľade treba pripomenúť, že keďže nariadenie č. 2201/2003 je súčasťou práva Únie, má prednosť pred vnútroštátnym právom. Navyše má prednosť pred väčšinou medzinárodných dohovorov týkajúcich sa oblastí, ktoré upravuje v podmienkach uvedených vo svojich článkoch 59 až 63.

70 Ako vyplýva z druhého odôvodnenia nariadenia č. 2201/2003, zásada vzájomného uznania súdnych rozhodnutí je základným kameňom vytvorenia skutočného súdneho priestoru.

71 Podľa dvadsiateho prvého odôvodnenia uvedeného nariadenia musí takéto uznávanie spočívať na zásade vzájomnej dôvery.

72 Práve táto vzájomná dôvera umožnila, aby sa zaviedol záväzný systém právomocí, ktorý sú všetky súdy, ktoré sa dostanú do pôsobnosti nariadenia č. 2201/2003, povinné rešpektovať, a aby sa v súvislosti s tým členské štáty vzdali svojich vnútroštátnych pravidiel uznávania a výkonu rozhodnutí v prospech zjednodušeného mechanizmu uznávania a výkonu rozhodnutí vyhlásených v rámci konaní v oblasti rodičovských práv a povinností (v súvislosti s konkurznými konaniami pozri analogicky rozsudok z 2. mája 2006, Eurofood IFSC, C-341/04, Zb. s. I-3813, bod 40).

73 Tejto zásade vzájomnej dôvery je vlastné, že súd členského štátu, na ktorom sa začne konanie vo veci rodičovských práv a povinností, overí svoju právomoc vzhľadom na články 8 až 14 nariadenia č. 2201/2003 (pozri analogicky rozsudok Eurofood IFSC, už citovaný, bod 41) a že z rozhodnutia vyhláseného týmto súdom jasne vyplynie, že tento súd zamýšľal podriadiť sa priamo uplatniteľným pravidlám týkajúcim sa právomoci upraveným týmto nariadením alebo že rozhodol v súlade s nimi.

74 Na druhej strane, ako spresňuje článok 24 uvedeného nariadenia, súdy ostatných členských štátov nemôžu kontrolovať posúdenie vlastnej právomoci prvým uvedeným súdom.

75 Tento zákaz však nemá vplyv na možnosť súdu, ktorému sa predkladá rozhodnutie neobsahujúce skutočnosti, ktoré by bez pochybností potvrdzovali vecnú právomoc súdu autora pôvodného rozhodnutia, aby overil, či z tohto rozhodnutia vyplýva, že tento súd zamýšľal založiť svoju právomoc na niektorom z ustanovení nariadenia č. 2201/2003. Ako totiž zdôraznila generálna advokátka v bode 139 svojich návrhov, takéto overenie nie je kontrolou právomoci súdu autora pôvodného rozhodnutia, ale len zistením právneho základu, na ktorom uvedený súd založil svoju právomoc.

76 Z týchto skutočností vyplýva, že pokiaľ v súlade s nariadením č. 2201/2003 vecná právomoc súdu, ktorý prijal predbežné opatrenie, zjavne nevyplýva z prijatého rozhodnutia alebo toto rozhodnutie neobsahuje jednoznačné odôvodnenie týkajúce sa vecnej právomoci tohto súdu odkazom na jednu zo skutočností zakladajúcich právomoc uvedených v článkoch 8 až 14 tohto nariadenia, možno na základe toho dospieť k záveru, že uvedené rozhodnutie nebolo prijaté v súlade s pravidlami týkajúcimi sa právomoci stanovenými uvedeným nariadením. Toto rozhodnutie však možno preskúmať na základe článku 20 uvedeného nariadenia, aby sa overilo, či spadá pod toto ustanovenie.

77 Článok 20 nariadenia č. 2201/2003 stanovuje dodržiavať viaceré podmienky. Ako spresnil Súdny dvor, súdy, ktorých sa týka článok 20 ods. 1 uvedeného nariadenia, môžu nariadiť predbežné opatrenia vrátane ochranných opatrení len vtedy, ak dodržia tri kumulatívne podmienky, konkrétne:

— dotknuté opatrenia musia byť naliehavé,

— musia byť prijaté vo vzťahu k osobám alebo veciam, ktoré sa nachádzajú v členskom štáte, v ktorom majú tieto súdy sídlo, a

— musia mať dočasnú povahu (rozsudky A, už citovaný, bod 47, a z 23. decembra 2009, Detiček, C-403/09 PPU, Zb. s. I-12193, bod 39).

78 Z toho vyplýva, že každé rozhodnutie, z ktorého nevyplýva, že ho prijal súd majúci právomoc alebo o ktorom sa možno domnievať, že má vecnú právomoc, nemusí nevyhnutne spadať pod článok 20 nariadenia č. 2201/2003, ale že spadá pod toto ustanovenie len vtedy, ak spĺňa ním stanovené podmienky.

79 Pokiaľ ide o účinky opatrenia spadajúceho pod článok 20 uvedeného nariadenia, Súdny dvor rozhodol, že ak sa toto opatrenie prijalo na základe ustanovení vnútroštátneho práva, jeho záväznosť musí vyplývať z dotknutej vnútroštátnej právnej úpravy (rozsudok A, už citovaný, bod 52).

80 Článok 20 ods. 2 nariadenia č. 2201/2003 navyše spresňuje, že opatrenia prijaté na základe článku 20 ods. 1 tohto nariadenia strácajú účinnosť v prípade, že súd členského štátu, ktorý má na základe uvedeného nariadenia právomoc rozhodnúť vo veci samej, prijal opatrenia, ktoré považuje za primerané.

81 Zo záväznosti a z priamej uplatniteľnosti nariadenia č. 2201/2003 a zo znenia jeho článku 20 vyplýva, že opatrenie spadajúce pod toto ustanovenie môže v členskom štáte súdu, ktorý prijal rozhodnutie, byť v rozpore so skorším rozhodnutím prijatým súdom iného členského štátu, ktorý má právomoc rozhodnúť vo veci samej. Naopak, rozhodnutie, ktoré nespadá pod článok 20 uvedeného nariadenia z dôvodu, že

nerešpektuje podmienky stanovené týmto ustanovením, nemôže prevládnuť nad uvedeným skorším rozhodnutím (pozri situáciu opísanú v rozsudku z 23. decembra 2009, Detiček, už citovanom, najmä bod 49).

82 Pokiaľ ide o účinok rozhodnutia spadajúceho pod článok 20 nariadenia č. 2201/2003 v iných členských štátoch, ako je štát súdu, ktorý ho prijal, Komisia a viaceré členské štáty tvrdili, že opatrenia spadajúce pod tento článok 20 by mali mať možnosť uplatniť systém uznávania a výkonu rozhodnutí upravený uvedeným nariadením. Uviedli príklad premiestnenia osôb alebo vecí po tom, ako súd rozhodol, ako aj prípad nehody alebo choroby dieťaťa, ktorý si vyžaduje súhlas osoby nachádzajúcej sa v inom členskom štáte.

83 Treba sa však domnievať, ako uviedla generálna advokátka v bodoch 172 až 175 svojich návrhov, že systém uznávania a výkonu rozhodnutí upravený nariadením č. 2201/2003 sa neuplatňuje na opatrenia spadajúce pod jeho článok 20.

84 Normotvorca Únie totiž nemal záujem na takomto uplatnení. Ako vyplýva z odôvodnenia návrhu Komisie z roku 2002, ktorý viedol k prijatiu nariadenia č. 2201/2003 [dokument KOM(2002) 222 v konečnom znení], článok 20 ods. 1 tohto nariadenia má svoj pôvod v článku 12 nariadenia č. 1347/2000, ktorý preberá článok 12 Bruselského dohovoru II. Odôvodnenie návrhu Komisie z roku 1999, ktorý viedol k prijatiu nariadenia č. 1347/2000 [dokument KOM(1999) 220 v konečnom znení] a správa Borrás k Bruselskému dohovoru II v súvislosti s týmito článkami uvádzajú rovnakými slovami, že „pravidlo obsiahnuté v tomto článku obmedzuje teritoriálne účinky opatrení na štát, v ktorom boli prijaté“.

85 Správa Borrás v tomto ohľade zdôrazňuje rozdiel existujúci medzi znením článku 12 Bruselského dohovoru II a článku 24 Bruselského dohovoru v tom zmysle, že „opatrenia uvedené v článku 24 tohto dohovoru… sa obmedzujú na oblasti patriace do pôsobnosti dohovoru a… práve naopak majú extrateritoriálne účinky“. Z tohto porovnania s Bruselským dohovorom vyplýva, že tvorcovia Bruselského dohovoru II zamýšľali vytvoriť vzťah medzi oblasťami, ktorých sa môžu týkať predbežné opatrenia, a teritoriálnym účinkom týchto opatrení.

86 Tento vzťah možno vysvetliť nebezpečenstvom obchádzania pravidiel nachádzajúcich sa v iných právnych predpisoch Únie, najmä v nariadení č. 44/2001. Ako totiž uvádza odôvodnenie návrhu Komisie z roku 1999, ktorý viedol k prijatiu nariadenia č. 1347/2000, ako aj správa Borrás, predbežné opatrenia uvedené v článku 20 nariadenia č. 2201/2003 sa týkajú tak osôb, ako aj vecí a v dôsledku toho zahŕňajú oblasti, ktoré nepokrýva toto nariadenie. Uplatnenie systému uznávania a výkonu stanoveného nariadením č. 2201/2003 by teda umožnilo v iných členských štátoch uznanie a výkon opatrení týkajúcich sa oblastí, ktoré nie sú kryté týmto nariadením, teda opatrení, pri ktorých prijatí by mohli byť napríklad porušené pravidlá upravujúce osobitnú alebo výlučnú právomoc iných súdov na základe nariadenia č. 44/2001.

87 Znenie nariadenia č. 2201/2003 v nijakom prípade nenasvedčuje vôli odkloniť sa od vysvetlení obsiahnutých v týchto prípravných prácach v súvislosti s účinkami opatrení spadajúcich pod článok 20 tohto nariadenia. Práve naopak, umiestnenie tohto ustanovenia v uvedenom nariadení a výrazy „nebránia“ a „nemajú brániť“ uvedené v článku 20 ods. 1 a v šestnástom odôvodnení tohto nariadenia ukazujú, že opatrenia spadajúce pod uvedený článok 20 nie sú súčasťou rozhodnutí, ktoré boli prijaté v súlade s pravidlami o právomoci stanovenými týmto nariadením, v dôsledku čoho sa na ne uplatňuje ním zavedený systém uznávania a výkonu rozhodnutí.

88 Proti tomuto návrhu nemožno postaviť tvrdenie založené na článku 11 ods. 1 Haagskeho dohovoru z roku 1996. Podľa tohto ustanovenia „v každom naliehavom prípade majú orgány ktoréhokoľvek zmluvného štátu, na ktorého území sa nachádza dieťa alebo jeho majetok, právomoc na prijatie potrebných ochranných opatrení".

89 Ako zdôrazňuje nemecká vláda vo svojich písomných pripomienkach, dva dôležité rozdiely odlišujú článok 11 ods. 1 Haagskeho dohovoru z roku 1996 od článku 20 nariadenia č. 2201/2003. Na jednej strane článok 11 tohto dohovoru je zjavne vypracovaný ako pravidlo o právomoci a z hľadiska štruktúry sa nachádza na zozname ustanovení tohto druhu, čo nie je prípad článku 20 tohto nariadenia, ako bolo uvedené v bode 61 tohto rozsudku.

90 Na druhej strane, hoci Haagsky dohovor z roku 1996 upravuje uznanie a výkon opatrení prijatých v súlade s jeho článkom 11, treba pripomenúť, že pravidlá stanovené týmto dohovorom, najmä jeho článok 23 ods. 2 písm. a) týkajúci sa uznania a jeho článok 26 ods. 3, ktorý odkazuje na uvedený článok 23 ods. 2 týkajúci sa výkonu, umožňujú kontrolu medzinárodnej právomoci súdu, ktorý prijal opatrenie. To neplatí v prípade systému uznávania a výkonu rozhodnutí stanoveného nariadením č. 2201/2003, keďže jeho článok 24 zakazuje kontrolu právomoci súdu členského štátu pôvodu.

91 Ako zdôraznila na pojednávaní vláda Spojeného kráľovstva, pripustiť uznanie a výkon opatrení spadajúcich pod článok 20 nariadenia č. 2201/2003 v akomkoľvek inom členskom štáte vrátane členského štátu, ktorý má právomoc rozhodovať vo veci samej, by spôsobilo vznik nebezpečenstva obchádzania pravidiel o právomoci stanovených týmto nariadením a vznik nebezpečenstva „forum shopping", čo by bolo v rozpore

s cieľmi sledovanými uvedeným nariadením, a najmä so zohľadnením najvyššieho záujmu dieťaťa vďaka prijatiu rozhodnutí, ktoré sa ho týkajú, súdom geograficky najbližším jeho zvyčajnému bydlisku, ktorý normotvorca Únie považuje za najvhodnejší na posúdenie opatrení, ktoré sa majú prijať v záujme dieťaťa.

92 Skutočnosť, že na opatrenia spadajúce pod článok 20 nariadenia č. 2201/2003 sa neuplatňuje systém uznávania a výkonu stanovený týmto nariadením, však nebráni všetkým uznaniam a výkonom týchto opatrení v inom členskom štáte, ako uviedla generálna advokátka v bode 176 svojich návrhov. Možno totiž použiť iné medzinárodné nástroje a iné vnútroštátne právne úpravy, ale pod podmienkou rešpektovania uvedeného nariadenia.

93 Navyše nariadenie č. 2201/2003 nielen stanovuje pravidlá týkajúce sa právomoci súdov na uznávanie a na výkon ich rozhodnutí, ale tiež upravuje spoluprácu medzi ústrednými orgánmi členských štátov pôsobiacimi v oblasti rodičovských práv. Takúto spoluprácu musí byť možné realizovať pri dodržaní uvedeného nariadenia a vnútroštátnych predpisov, s cieľom poskytnúť pomoc vo výnimočne naliehavých situáciách, akými sú situácie uvedené v bode 82 tohto rozsudku.

94 V bode 42 rozsudku Detiček, už citovaného, Súdny dvor definoval pojem „naliehavosť“ uvedený v článku 20 nariadenia č. 2201/2003 ako pojem, ktorý sa týka tak situácie, v ktorej sa nachádza dieťa, ako aj praktickej nemožnosti podať návrh týkajúci sa rodičovských práv a povinností na súd majúci právomoc rozhodnúť vo veci samej.

95 V tomto ohľade je potrebné pripomenúť, že aj keď sa konkrétna úprava práva žalovaného byť vypočutý môže líšiť v závislosti od naliehavosti, s akou treba rozhodnúť, akékoľvek obmedzenie výkonu tohto práva musí byť riadne odôvodnené a spojené s procesnými zárukami, ktoré zabezpečia, aby osoby dotknuté takýmto konaním mali účinnú možnosť napadnúť opatrenia, ktoré boli prijaté v naliehavosti (v súvislosti s konkurznými konaniami pozri analogicky rozsudok Eurofood IFSC, už citovaný, bod 66).

96 Je nesporné, že pani Purrucker bola vo veci samej vypočutá Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial ešte predtým, ako tento súd prijal predbežné opatrenia. Na druhej strane však z vysvetlení španielskej vlády týkajúcich sa konania vo veci samej, ktoré boli predložené na žiadosť Súdneho dvora, vyplýva, že:

— neexistuje žiadny opravný prostriedok proti rozhodnutiu o nariadení predbežných opatrení, takže odporca môže dosiahnuť zmenu rozhodnutia o prijatí uvedených opatrení len v priebehu konania vo veci samej, ktoré sa začalo následne alebo v tom istom čase, ako bol podaný návrh na nariadenie predbežných opatrení,

— každý účastník konania sa môže obrátiť na súd so žalobou vo veci samej, tak navrhovateľ predbežných opatrení, ako aj ten, ktorý ich nenavrhol,

— v prípade predbežných opatrení predchádzajúcich žalobe vo veci samej účinky predbežných opatrení ostávajú zachované len vtedy, ak je hlavný žalobný návrh podaný v lehote 30 dní po ich prijatí,

— v prípade, že nariadenie predbežných opatrení bolo navrhnuté pred podaním žaloby vo veci samej, hlavný žalobný návrh sa podáva na teritoriálne príslušný súd, ktorý môže alebo nemusí byť tým istým súdom, ktorý nariadil skoršie predbežné opatrenia,

— prípadnú otázku právomoci možno predložiť inému súdu až v okamihu podania odvolania proti rozhodnutiu prvostupňového súdu vo veci samej a

— je ťažké vopred odhadnúť čas, ktorý môže priemerne uplynúť od rozhodnutia o nariadení predbežného opatrenia a rozhodnutia o odvolaní na iný súd.

97 Vzhľadom na dôležitosť predbežných opatrení – bez ohľadu na to, či ich nariaďuje súd, ktorý má alebo nemá právomoc rozhodnúť vo veci samej –, ktoré môžu byť nariadené v oblasti rodičovských práv, a najmä vzhľadom na ich možné dôsledky na deti v nízkom veku (pozri v tomto zmysle rozsudok z 11. júla 2008, Rinau, C-195/08 PPU, Zb. s. I-5271, bod 81), osobitne pokiaľ ide o dvojčatá oddelené jedno od druhého, a vzhľadom na skutočnosť, že súd, ktorý prijal opatrenia, prípadne vyhotovil osvedčenie podľa článku 39 nariadenia č. 2201/2003, aj keď platnosť predbežných opatrení uvedených v tomto osvedčení je podmienená podaním žaloby vo veci samej do 30 dní, je dôležité, aby osoba dotknutá takýmto konaním, napriek tomu, že bola vypočutá súdom, ktorý prijal opatrenia, mohla podať opravný prostriedok proti rozhodnutiu nariaďujúcemu predbežné opatrenia s cieľom namietať na súde líšiacom sa od toho, ktorý prijal uvedené opatrenia, rozhodujúcom veľmi rýchlo, najmä proti právomoci rozhodovať vo veci samej, ktorú si priznal súd prijímajúci predbežné opatrenia, alebo ak z rozhodnutia nevyplýva, že súd má právomoc alebo si priznal právomoc rozhodnúť vo veci samej na základe tohto nariadenia, takisto proti dodržaniu podmienok stanovených v článku 20 uvedeného nariadenia a pripomenutých v bode 77 tohto rozsudku.

98 Musí existovať možnosť podať tento opravný prostriedok bez toho, aby sa prejudikovalo prípadné uznanie právomoci dotknutého súdu rozhodovať vo veci samej, ktorá by bola prípadne uznaná súdu, ktorý prijal predbežné opatrenie, osobou, ktorá podáva tento opravný prostriedok.

99 Vnútroštátnemu súdu prináleží, aby v zásade uplatnil svoje vnútroštátne právo, pričom musí dbať na zaistenie plnej účinnosti práva Únie, čo ho môže viesť k tomu, aby v prípade potreby nepoužil vnútroštátne pravidlo, ktoré tomu bráni, alebo aby vyložil vnútroštátne pravidlo, ktoré bolo ustanovené len so zreteľom na výlučne vnútroštátnu situáciu, tak, aby bolo použiteľné na predmetnú cezhraničnú situáciu (pozri v tomto zmysle najmä rozsudky z 9. marca 1978, Simmenthal, 106/77, Zb. s. 629, bod 16; z 19. júna 1990, Factortame a i., C-213/89, Zb. s. I-2433, bod 19; z 20. septembra 2001, Courage a Crehan, C-453/99, Zb. s. I-6297, bod 25, a zo 17. septembra 2002, Muñoz a Superior Fruiticola, C-253/00, Zb. s. I-7289, bod 28).

100 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na položenú otázku odpovedať tak, že ustanovenia článku 21 a nasl. nariadenia č. 2201/2003 sa neuplatňujú na predbežné opatrenia v oblasti osobnej starostlivosti o dieťa spadajúce pod článok 20 uvedeného nariadenia.

O trovách

101 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (druhá komora) rozhodol takto:

Ustanovenia článku 21 a nasl. nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, sa neuplatňujú na predbežné opatrenia v oblasti osobnej starostlivosti o dieťa spadajúce pod článok 20 uvedeného nariadenia.

Podpisy